

Nukkumatti nukkumatti lasten

Neil Gaiman: Minulla oli aika hyvä käsitys siitä, millaisia sarjakuvia halusin tehdä. Yhden asian lupasin itselleni, kun aloin kirjoittaa sarjakuvia: en tee sitä rahan takia. Jos teen sitä rahasta, ennemmin tai myöhemmin en pysty katsomaan itseäni peilistä. Muutun kynniseksi ja katkeraksi, niin kuin joillekin nuorille tekijöille on käynyt.

Kaikki mitä olen tehnyt, olipa se hyvää tai huonoa, on sellaista, mitä pidin hyvänä ajatuksena silloin aikoinaan. Joskus kaduin siitä myöhemmin, mutta tein kuitenkin ne jutut aina siksi, että pidin niistä.

Hietamies ja DC

NG: Suunnittelin Sandmanista ensin kahdeksan numeroa. DC:llä oli tapana antaa lehden pyöriä noin vuoden, vaikka se olisi tuottanutkin tappiota. Ajattelin, että teen sellaisen sarjakuvan, jonka itse haluaisin lukea. **Alan Mooren** *Swamp Thing* oli mielestäni ikään kuin esikuvana. Ajattelin, että Sandmanista tulee pieni arvostelumenestys, ja kahdeksannen numeron ilmestyttyä minulle sanottaisiin, että nyt se loppuu ja minulla olisi neljä numeroa tarinan suuttamiseksi loppuun. Muutaman vuoden kuluttua ihmiset sitten tulisivat sanomaan, että kylä se Sandman oli aika hyvä lehti.

Ensimmäinen numero myi 80 000 kappaletta, toinen 60 000 kappaletta, kolmas 45 000 kappaletta, neljäs 45 000, sitten se alkoi nousta pikku hiljaa. Nykyään menee yli 100 000 joka kuukausi... numeroa 50 meni 250 000 kappaletta! Ja ne vielä myyneet lehteä ihmisille, jotka lukevat sitä ja antavat vielä kavereilleen luettavaksi, ennen keräilijöille ja keinottelijoille. On siis paljon mahdollista, että Sandmanilla on enemmän lukijoita kuin X-Menillä tai vastaavilla! Vaikka ne myyvätkin 3 kertaa enemmän.

Ahuksi Sandman-sopimus DC:n kanssa oli hyvin suoraviivainen. Heillä oli koko juttu, minulla ei ollut mitään. Olen ensimmäinen henkilö, joka on muuttanut sopimustaan DC:n kanssa. Kirjoitin kohteliaan kirjeen, jossa selitin, että minä olen oikeastaan koko hahmon varsinainen luoja, ja haluan suuremman osan sen tuotosta. DC sanoi: Okei, olet ihan oikeassa, puhutaan asiasta. Lopulta sain diilin, missä sain vähemmän kuin olin pyytänyt ja enemmän kuin he olivat koskaan

antaneet kenellekään.

Ihmiset ovat keksineet kummallisia selityksiä sille, miten onnistuin siinä. Minä olen muka kiristänyt DC:tä tai muuta. Itse asiassa selitys on vallan yksinkertainen: minä vain kysyin. Kukaan ei aikaisemmin ollut kysynyt asiaa. Saan nyt DC:ltä prosentiosuuden kaikesta Sandmanin tienauksesta rahasta, 15% suunnilleen krääsästä ja julkaisu-oikeuksista, 3-4% sarjakuvalehden ja kokoama-albumien tuotoista. Meillä on myös selkeä suullinen sopimus siitä, että jos he jatkavat Sandmanin tuottamista sen jälkeen kun olen lopettanut sen kirjoittamisen, mihin heillä on, haluan korostaa, täysi laillinen oikeus, en tee heille työtä enää koskaan. Ikinä. Sellainen on diilimme.

Sandman - mytologia mytologioista

NG: Sandman itsessään on mytologia. Se on myytti myytteistä, jos sanaa haluaa käyttää sen laajimmassa merkityksessä. Minua kiehtoo mytologia keinona saada maailmaan järjettä ja järjestystä. Urbaanit legendat ovat modernia mytologiaa, niiden avulla koetetaan saada järjettä maailmaan, niissä on pieniä opetuksia ja niihin uskotaan.

Myytit, vaikka niihin ei uskoisikaan, muovaavat meitä enemmän kuin haluamme ajatellakaan. Tarinat ja myytit ovat meille tärkeitä, ja meidän on annettava niille kuuluva arvo.

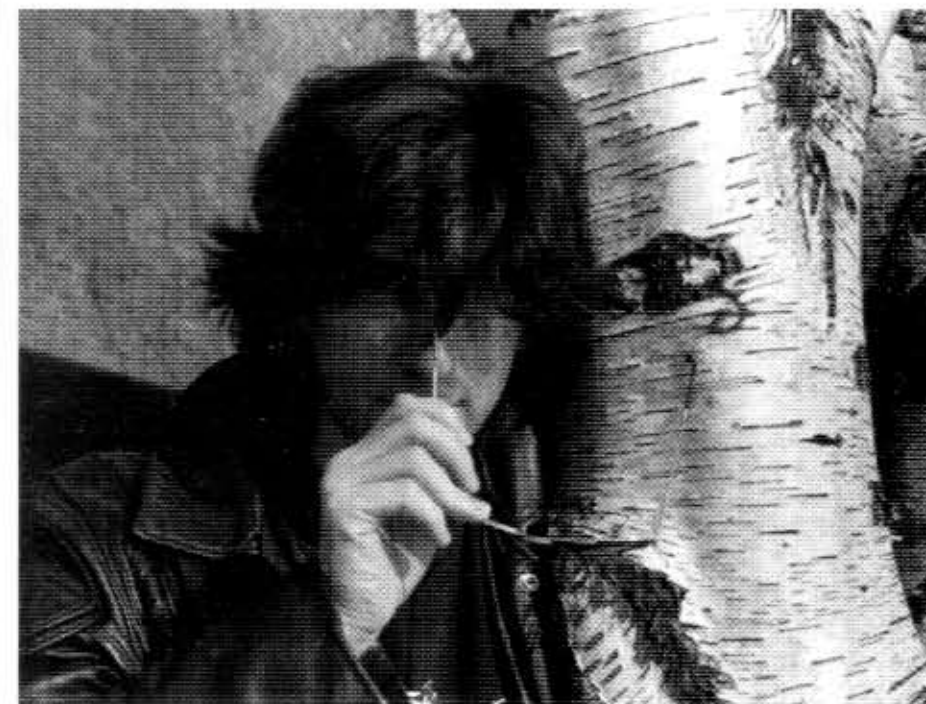
En kuitenkaan halua tehdä Sandmanista kuukauden myytti-kerhoa. Yhteen aikaan ihmiset tulivat sanomaan: Neil, olen intiaani, mikset ole käyttänyt Amerikan alkuperäiskansojen myyttejä? Eikö kojoittimyyttimme kelpaa? Tai Katevala... Tarkoitukseni on saada myytit heräämään eloon, nekin, jotka ovat muuttuneet kliseiksi.

Työssäni käytän mieluummin ensimmäisen käden lähteitä. Sekundäärilähteet ovat epäluotettavia. Joskus leikin viittauksilla, muistatko Sandman-jakson keisari **Augustuksesta**? Kaikki dialogi siinä perustuu **Suetoniuksen** historiateokseen kahdentoista Rooman keisarin elämästä. Ainoastaan se juttu, miten saippualla ja etikalla saadaan iho käsiteltävä siten, että se näyttää olevan kamalien paiseiden peittäämä, on viktoriaanisesta ajasta kertovasta kirjasta, jossa kerrottiin siitä, miten kerjäläiset yrit-

Sandman-sarjakuvan käsikirjoittaja Neil Gaiman, yksi sarjakuvamaailman tämän hetken supertähdistä, vieraili Kemin sarjakuvapäivillä maaliskuussa. Gaiman aloitti kirjoittajan uransa lehtimiehenä 1983, mutta jo neljä vuotta myöhemmin hän haikaili sarjakuvakäsikirjoittajaksi, ja teki Violent Cases-albumin Dave McKeanin kanssa. Sen avulla Gaiman sai jalan DC-yhtiön oven väliin. Seurasii Black Orchid -sarja ja lopulta Sandman, kulttime- nestys, josta saamme nauttia jo suomeksikin. Tässä haastattelussa Gaiman kertoo Sandmanista, kirjoittamisesta ja suhteestaan DC-yhtiöön.

Kuolema.

tivät tehdä itsestään mahdollisimman sää-
littävän näköisiä.

Season of Mistsissä otin Odinin ja Lokin viikinkimytologiasta, jotka aikojen saatossa ovat muuttuneet täysin kliseisiksi hahmoiksi, ja näytin, millaisia he olivat alun perin muinassaagoissa. Outoa oli se, jotkut ihmiset luulivat minun tekevän outoa parodiaa Marvelin Thorista!

Oli mielenkiintoista tehdä lappalaishahmo Brief Livesissa, se vaati perehtymistä. Toisaalta se kohta, missä karhu puree varjon-
sa irti, on ihan oma keksimäni. En usko, että sellaista on missään mytologiassa ollutkaan.

En lue niin paljon fiktiota kuin minun pitäisi. Ennen luin tosi paljon, olin niitä lapsia, joilla on kirja joka taskussa. Nykyään luen tietokirjallisuutta.

Loputtoman loppu

NG: Olen aina tiennyt, miten Sandman loppuu, paitsi että loput aina muuttuvat, kun niihin pääsee, koska haluot eivät käyttäyty sillä tavoin kuin niiden odottaa käyttäytyvän, koska kahden kohtauksen väliin tarvitsee kirjoittaa jotain, koska ne eivät muuten toimisi. Loppu saattaa sen takia olla aivan erilainen. Mutta tiedän, millainen Sandmanin viimeinen jakso on... ja tiedän, mil-

lainen Sandman on lopussa.

Mutta siinä erehdyin, kuinka pitkä sarjasta tulee. Numeron 15 paikkeilla sanoin, ettemme pääse koskaan numeroon 40, sitten sanoin, ettemme koskaan pääse numeroon 50, sitten aloin oppia: sanoin että olisin hämmästynyt, jos Sandman pääsisi numeroon 70, nyt sanon, että on epätodennäköistä, että Sandman jatkuu numeroon 80. Mutta saatan olla väärässäkin.

On kummallinen kokemus kirjoittaa tarinaa episodittain vuodesta 1987 alkaen. Tämä yksi tarina on vallinnut elämäni siitä lähtien. Se on hyvin outo ja mielenkiintoinen tapa luoda kirjallisuutta.

Olen luvannut itselleni kaksi asiaa, sitten kun Sandman loppuu: kirjoitan toisen romaanin ja sitten matkakirjan. Huomasin nimittäin vähän aikaa sitten, että eteläisessä Argentiinassa, Patagoniassa on kylä nimeltä Gaiman. Walesilaiset kaivostyömiehet perustivat sen sinne vuosisadan vaihteessa keskelle aavikkoa. Siinä haluan matkustaa. Kirjan nimeksi tulee Going to Gaiman.

Miksi sarjakuva?

NG: Kirjoittajana olemisen iloa on se, että kirjoittamalla voi tehdä niin monia erilaisia asioita. Käytettävissä on niin paljon eri medioita. Toisaalta sarjakuvan mahdolli-

suuksia on vielä paljon käyttämättä. Eli ihan pragmaattisesta näkökulmasta: kilpailua ei ole kovin paljon. Romaania kirjoittaessa taas joutuu kohtaamaan kaikkien niiden satojen ihmisten haamut, jotka ovat joskus kirjoittaneet hyvän romaanin: **Jane Austen** ja **Charles Dickens** kurkistelevat olkasi yli kirjoittaessasi. Paljon vähemmän ihmisiä tungsii sarjakuvakirjoittajan olkapään takana.

Sarjakuvalla on mediana välittömyyttä ja valtaa manipuloida ajan kulumista paljon enemmän kuin proosalla tai elokuvalla. Sarjakuvissa voi kontrolloida taikurin tavoin sitä, miten informaatio tavoittaa lukijan.

Lisäksi sarjakuva on hyvin kansainvälistä kirjallisuutta. Sitä käännetään eri kielille ihan eri mittakaavassa kuin kertomakirjallisuutta.

En jaa työtäni taiteelliseen ja epätaiteelliseen puoleen. Jaan sen ehkä sen suhteen, kuinka paljon kompromisseja joudun tekemään. Esimerkiksi *Violent Cases* ja loka-kuussa ilmestynyt, **McKeanin** piirtämä *Mr. Punch* eivät sisällä mielestäni mitään kompromisseja, eivät taiteellisia, eivät painotyöhön liittyviä, eivät mitään. Sitten tulee joukko kompromisseja, jotka voivat olla esimerkiksi lukijaystävällisyyteen tai sivujen määrään liittyviä. Tai esimerkiksi Sandmanin jaksoihin tarvitaan loppuun koukku, joka houkuttelee lukijan hankkimaan käsiinsä seuraavan numeron, siis sellainen, jota en pidempään tarinaan laittaisi.

Toisaalta taas elokuussa ilmestynyt kolmeosainen, Marvelin kustantama ja **Alice Cooperin** uuteen levyyn liittyvä sarjakuva on sellainen, josta olen hyvin ylpeä, mutta se on tarkoitettu 14-vuotiaille lukijoille. Se on tarkoitukseni. Tiedän, ihmiset tulevat irvistelemaan sille. He kyllä ostavat sen, koska se on Gaimanin käsikirjoittama, **Michael Zullin** piirtämä, siinä on McKeanin kansi, sitten he lukevat sen ja toivottavasti ovat tyytyväisiä. Se on hyvä sarjakuva 14-vuotiaille, kuten *Spawnin* numero, jonka käsikirjoitin. Siitä ei ollut tarkoituksenaan tulla Sandmanin jaksoa. Sandmania ei ole tähdätyt 12-vuotiaille lukijoille, sellaisestahan Sandman olisi mahdottoman pitkästyttävä sarjakuva. Halusin tehdä *Spawnista* sarjakuvan, josta 12-vuotias sanoisi: "Vau, onpa nastaa!" Silloin tällöin törmää aikuisen, joka sanoo: "Luin *Spawnin*, eikä se ollut sitä mitä odotin." Vähät minä siitä! *Spawnin* tekeminen *Signal to Noisen* kaltaiseksi olisi ollut kuin tekisi veistosta purukumista.

Kullekin kykyjensä mukaan

NG: Sandmanissa olen aina kirjoittanut ns. full scriptin, täydellisen käsikirjoituksen eli sellaisen kuin on nähtävissä *Dream Country* -kokoelman lopussa. Se alkaa sivulta yksi kuvasta yksi, ja jokaisesta ruudusta kerron tarkasti, mitä siihen haluan. Kirjoittaessani minulla on aina taiteilija mielessä. Panen hänen vahvat puolensa peliin, vältän hänen heikkoja puoliaan.

P. Craig Russell halusi itse muuntaa numerossa 50 olleen tuhannen ja yhden yön tarinan sarjakuvaksi, joten kirjoitin sen proosaksi. Halusin siihen kunnan tarinan kerrontaa, lakkasin ajattelemasta sarjakuvaruutuja ja kirjoitin tarinan dialogin alkuun saakka kertovana tekstinä. Loppu muistutti sitten elokuvakäsikirjoitusta.

Joskus keksin idean ja etsin sille sopivan piirtäjän tai sitten tiedän piirtäjän ja keksin hänelle sopivan tarinan, **Michael Allred** halusi käyttää jotakin vanhaa DC-hahmoa, joten tein hänelle tarinan *Golden Boy*, jossa esiintyi vanha hahmo Prez.

Joskus piirtäjä saa ideankin muuttumaan. Jos saatavilla on taiteilija, jonka tyylin tarina sopii, tarina muuttuu tyylin mukaiseksi.

Dave McKeanilla on paljon parempi käsitys tarinankerronnasta kuin minulla, parempi kuin varmaan kenelläkään koko maailmassa. Olen tehnyt hänelle erilaisia käsikirjoituksia. *Signal to Noisen* annoin hänelle hyvin erikoislaatuisen käsikirjoituksen, mm. sivun mittaiseen esseeseen kuunpimennyksestä, jota katselin ikkunastani ja sivun jossa oli kaikki sanat, jotka haluaisin siihen tarinan lukuun. Niitä hän sai käyttää haluamallaan tavalla.

Mr. Punchin kirjoitin novellin tapaiseksi. Jos sen lukee novellina, se on hyvin epätyytyttävä, sillä visuaalinen puoli puuttuu. Siinä ei kuvailla mitään henkilöä tai ympäristöä. Kirjoitin sen siihen muotoon sen takia, että halusin nähdä, mitä Dave saisi siitä aikaan.

Jos käyttää elokuvavertausta, Sandmanpiirtäjien kanssa olen sekä käsikirjoittaja ja ohjaaja, piirtäjät ovat kameramiehiä. Daven kanssa olen vain käsikirjoittaja, hän saa mielellään ohjata ja olla kameramiehenä, valita näyttelijät ja erikoiseffektit.

Sandmanin piirtäjiä on ollut noin 30-40 henkeä. Eräs tyyppi San Franciscossa haluaa pitää Sandman-festivaalin kun Sandman loppuu ja kutsua sinne kaikki ihmiset, jotka ovat ikinä työskennelleet Sandmanin parissa.

Shakespeare keräilykorttina!

NG: Fanitouhuista ja oheistuotteista olen ollut aika huolissani. Toistaiseksi en ole hävennyt mitään markkinoille tullutta Sandman-tuotetta. Keräilykortteihin suhtauduin aluksi epäilevästi, mutta niistähän tuli aika hienoja, varsinkin kansikuvat ovat tarkempia kuin varsinaisten lehtien kansissa.

Olin ilahtunut, että tv-sarjassa *Roseanne* oli Sandman-juliste seinällä. Minusta se on sen merkki, että olemme onnistuneet menestyksekkäästi tunkeutumaan populaarikulttuuriin, ja sehän on osa hupia.

Sandmanin elokuva-oikeudet on juuri myyty Warner Brosille. Henkilökohtaisesti toivon, ettei siitä koskaan synny elokuvaa. Mielestäni mahdollisuus, että Sandmanista tulee hyvä elokuva, ovat hyvin pienet. Kaikki on sitä vastaan. Toisaalta haluaisin nähdä esimerkiksi **Peter Greenawayn Sandmanin**. **David Lynch** taas... hän tekisi loistavan elokuvan sarjamurhaajien kokouksesta... mutta en tiedä muusta. **Terry Gilliamin** ohjaaman Sandmanin haluaisin myös nähdä. Siitä tulisi kummallinen... siis haluaisin nähdä sen, en haluaisi olla mukana tekemässä sitä. Jos Sandman supistetaan kahden tunnin elokuvaksi, jäljelle jää Painajainen Elm Streetillä kohtaa *Labyrintin*... siitä on poissa kaikki, mikä tekee siitä Sandmanin.

Toinen juttu on se, että siinä on niin monia erilaisia tarinoita. Jutut voivat vaihdella mitä kauheimmasta kauhusta kaikkein herttaisimpiin fantasiatarinoihin. Elokuvan on oltava yhtenäinen kokonaisuus. Mihin genreen Sandman-elokuva kuuluisi? Sandman on niin episodimainen rakenteeltaan. Siitä joutuisi heittäämään niin paljon pois. Ehkä tv-sarja tekisi sille oikeutta...

Jukka Heiskanen

Sandman.